

A. K.

Prace badawcze Zakładu Socjologii i Historii Kultury PAN

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 12, 308-309

1958

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Pomorza Zachodniego oraz Warmii i Mazur". Jako pierwsza pozycja serii socjograficznej ukazała się książka Stefana Nowakowskiego pt. *Adaptacja ludności na Śląsku Opolskim*¹. Dalsze pozycje obejmą prace i materiały socjologów warszawskich powstałe w wyniku badań prowadzonych na Opolszczyźnie oraz na Warmii i Mazurach pod kierunkiem prof. S. Ossowskiego, grupy socjologów krakowskich poświęcone Warmii i Mazurom a powstałe w wyniku badań prowadzonych pod kierunkiem prof. K. Dobrowolskiego oraz poszczególne prace socjologów poznańskich obrazujące wyniki badań prowadzonych na Ziemi Lubuskiej i na Pomorzu Zachodnim.

W sierpniu 1956 roku Sekcja Socjograficzna Instytutu Zachodniego zorganizowała badania terenowe nad zagadnieniem osadnictwa rybackiego na Pomorzu Zachodnim. W badaniach uczestniczył pracownik naukowy Instytutu dr Zygmunt Dulczewski oraz osoby zaangażowane na pracach zleconych. Terenem badań były osiedla rybackie w Ustce, Darlowie i Kołobrzegu — w woj. koszalińskim. W następnych latach projektuje się rozszerzenie badań na osiedla woj. szczecińskiego. Bardziej szczegółowe sprawozdanie z tych badań ogłoszono w „Przeglądzie Zachodnim” (nr 2/57).

W grudniu 1956 Sekcja ogłosiła konkurs na „Pamiętnik osadnika Ziem Odzyskanych”. Treść i warunki konkursu opublikowano za pośrednictwem prasy i radia, za pośrednictwem plakatów rozesłanych do większości miast Ziem Odzyskanych oraz listów skierowanych do kierowników szkół podstawowych w większych ośrodkach wiejskich. Termin składania prac upłynął 1 kwietnia 1957. Celem konkursu było zebranie materiałów do zagadnienia osadnictwa w latach 1945—1957. Bardziej wartościowe pamiętniki będą publikowane w ramach serii socjograficznej.

Ogłoszenie konkursu wiąże się z głównym tematem pracy naukowej Sekcji, którym jest zagadnienie osadnictwa. W roku 1957 Sekcja rozpoczęła cykl wieloletnich badań terenowych nad osadnictwem. Latem 1957 r. grupa socjologów poznańskich przeprowadziła badania w woj. zielonogórskim. W następnych latach projektuje się rozszerzenie prac badawczych na pozostałe tereny Ziem Odzyskanych przy współpracy wszystkich ośrodków socjologicznych.

Zygmunt Dulczewski

PRACE BADAWCZE ZAKŁADU SOCJOLOGII I HISTORII KULTURY PAN

W pracach badawczych Zakładu wyodrębnić można trzy ściśle zresztą powiązane dziedziny: 1. badania z zakresu historii kultury operujące analizą czasopiśmiennictwa, publicystyki i różnych materiałów historycznych, 2. socjologiczne badania życia społecznego i kultury Polski współczesnej oraz 3. analiza współczesnych teorii socjologicznych.

Badania operujące materiałami historycznymi zmierzają do oświetlenia zagadnień dotyczących charakteru i przeobrażeń kultury intelektualnej Polski w XIX i XX w. W szczególności koncentrują się one na takich socjologicznie ważnych aspektach, jak formowanie się ośrodków życia intelektualnego, kształtowanie się i funkcje opinii publicznej i czasopism jako jej organów, inteligencja i jej rola w życiu narodowym. Badania w stadium obecnym noszą głównie charakter monograficzny. Gromadzą one materiały do przedstawienia procesów formowania się nurtów intelektualnych i ideologicznych, przygotowując podstawę do syntetycznych ujęć i zestawień historyczno-porównawczych. Wśród prac Zakładu znajdują się studia nad grupami intelektualnymi (redakcja „Tygodnika Wileńskiego” z początków XIX w., redakcje „Biblioteki Warszawskiej” i „Dziennika Warszawskiego” z połowy tego stulecia), studia nad sylwetkami i poglądami myślicieli, twórców i działaczy kulturalnych, studia nad wybranymi przedstawicielami socjo-

ogii polskiej. W rozpoczętych ostatnio badaniach materiałów publicystycznych zarówno historycznych, jak i współczesnych dokonano prób zastosowania ilościowych metod analizy treści.

Badania współczesnych czasopism o masowym nakładzie ze względu na problematykę pozostają w ścisłym związku z podjętymi równocześnie badaniami wybranych zagadnień współczesnego polskiego społeczeństwa i kultury. Na czoło tych zagadnień wysuwa się aktualnie problem rodziny. Przeobrażenia rodziny wiejskiej stanowią przedmiot analizy przeprowadzonej w ramach badań socjograficznych wybranej lokalnej społeczności wiejskiej oraz w ramach badań nad robotnikami pochodzenia wiejskiego zamieszkałymi w hotelu robotniczym. Fragmenty tych badań zostały ogłoszone drukiem. Jednocześnie rozpoczęto badania dotyczące roli barier obyczajowych o podłożu klasowym w doborze małżeństw w wielkomięjskim środowisku przemysłowym.

Znaczne miejsce w pracach Zakładu zajmują studia nad współczesnymi kierunkami socjologii amerykańskiej i zachodnioeuropejskiej. Po długim okresie względnej izolacji od literatury i zagadnień socjologii obcej prace tego typu są konieczne zarówno dla uzupełnienia socjologicznego wykształcenia pracowników Zakładu, jak dla celów popularyzacyjnych. W tym zakresie skoncentrowano się głównie na kilku dziedzinach, a mianowicie na amerykańskich teoriach i badaniach opinii publicznej, na badaniach antropologii kulturalnej nad osobowością i kulturą oraz nad socjologią rodziny. Wszystkie te dziedziny pozostają w ścisłym związku z własnymi pracami badawczymi Zakładu.

Zmierzając do syntetycznego ujęcia zagadnień kultury polskiej przywiązuje się w pracach Zakładu dużą wagę do stosowania metody porównawczej zarówno w aspekcie historycznym, jak interkulturalnym. Problematyka współczesnych przeobrażeń społeczeństwa i kultury polskiej rozpatrywana jest pod ogólnym kątem widzenia procesów industrializacji i urbanizacji jako zjawisk znamienych dla wielu krajów, podlegających we współczesnej epoce dalekosiężnym wpływom przemian technicznych. Stąd zainteresowanie dla kultury innych krajów, których ewolucja przebiega w podobnym kierunku, ale na gruncie odmiennych cywilizacyjnych tradycji. Studia nad tymi problemami wyzyskiwane są nie tylko dla porównawczego ujęcia zagadnień współczesnej kultury polskiej, lecz i dla celów popularyzacji.

Kierownikiem Zakładu jest prof. Józef Chałasiński.

Zakład składa się z dwóch pracowni, z których jedna mieści się w Warszawie, druga w Łodzi. Z pracowniami tymi powiązane są dwa wydawnictwa socjologiczne: kwartalnik „Kultura i Społeczeństwo” wydawany w Warszawie i „Przegląd Socjologiczny” wydawany w Łodzi.

A. K.

INFORMACJA O PRACACH ZAKŁADU BADAŃ SOCJOLOGICZNYCH INSTYTUTU FILOZOFII I SOCJOLOGII PAN

ZESPÓŁ ŁÓDZKI

Rola Uniwersytetu Łódzkiego w kształtowaniu młodej inteligencji ludowej¹. Zespół zajmujący się tymi badaniami rozpoczął pracę w maju 1955 roku. W początkowym, przygotowawczym stadium pracy zespół składał się z trzech osób, obecnie w zespole pracuje pięć osób.

¹ Patrz: W. Piotrowski, *Zagadnienia socjologicznych badań nad inteligencją*, „Przegląd Socjologiczny”, t. XI, s. 284 i n.